

Uluslararası
Öğrenen Toplum
Dergisi

International Society That Learn Journal

MERKEZİ BÜTÇEDEN OKULLARA ÖDENEK
GÖNDERİLMESİNE İLİŞKİN OKUL YÖNETİCİLERİNİN
GÖRÜŞLERİ*

Kenan ÖZDEMİR^a, Ümran ÖZDEMİR^b, Gül FİDAN^c, Şakir OTAKLI^d

Yükleme: 14.04.2024; Kabul: 15.06.2024; Yayınlanma: 19.06.2024

Özet

Anahtar Kelimeler:

Eğitim ekonomisi,
Merkezi bütçe,
Okul bütçesi,
Harcama

a MEB,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0005-3633-3346

muallim201182@gmail.com

b MEB,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0009-6743-8318

umranozbay_denizli@hotmail.com

c MEB,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0001-7137-8356

glsrcn@hotmail.com

d MEB,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0008-7644-2215

sakir_otakli@hotmail.com

Araştırma nitel ve olgu bilim desende yapılmıştır. Veriler, seçkisiz örneklem seçimiyle 25 okul yöneticisiyle görüşülerek toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda MEB bütçesinden okullara doğrudan ödenek gönderilmesi ve harcama yetkisinin okul yöneticilerine verilmesiyle ilgili okul yöneticilerinin tamamı olumlu yaklaşım sergilemektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren yoktur. Merkezi bütçeden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemelerini, okul yöneticileri büyük ölçüde doğru ve uygun bulmaktadır. Ancak bunun daha esnek olabileceği, kalemlerin arttırılabileceği yönünde görüş bildirenler de vardır. Ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul yöneticileri bunun büyük ölçüde dikkate alınmadığını düşündükleri görülmüştür. Bu konuda okul yöneticilerinin temizlik malzemesi için gönderilen ödeneğin yeterli olduğunu, ancak kırtasiye malzemesi için gönderilen ödeneğin yeterli olmadığını, yeterli miktar ve kalem olmamakla birlikte gereksinimlerin karşılanmasını az da olsa katkı sağladığı, özelleştirilmiş kaynaklar sağlanması gerektiği, harcama kalemleri çoğaltılması gerektiği öne sürülmektedir. Okul yöneticilerinin ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığı konusunda görüşleri büyük ölçüde yeterli olmadığı şeklindedir. Okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin büyük ölçüde zamanla yeterli hale geldikleri, yeterli oldukları şeklindedir. MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi okul yöneticilerinin iş yükünün arttırdığına ilişkin görüşler oldukça yoğundur. Ancak okul yöneticilerinin, iş yükünün artmasını, ödenek gelmesinden memnun oldukları için çok fazla şikayetçi olmadıkları görülmüştür. Ödeneklerin, ilçe milli eğitim müdürlüğü yerine okul yönetimlerine gönderilmesini, bir yönetici dışında tüm yöneticiler olumlu karşılamaktadır.

* Birinci yazarın Yüksek lisans projesinden üretilmiştir.

Uluslararası
Öğrenen Toplum
Dergisi

International Society That Learn Journal

Opinions of School Administrators on Sending Funds to
Schools from the Central Budget

Keywords:

Economics of education,
Central budget,
School budget,
Expenditure

Abstract

The research was conducted in a qualitative and phenomenological pattern. Data were collected by interviewing 25 school administrators using a random sample and analyzed by content analysis. As a result of the research, all school administrators have a positive approach regarding sending funds directly to schools from the Ministry of Education budget and giving spending authority to school administrators. There is no one who has a negative opinion about this issue. School administrators find the items for sending funds sent from the central budget to a large extent correct and appropriate. However, there are also those who say that this could be more flexible and the items could be increased. It has been observed that school administrators think that this is largely ignored regarding whether the funds are sent considering the needs of the schools. In this regard, school administrators argue that the funds sent for cleaning materials are sufficient, but the funds sent for stationery materials are not sufficient, that although there are not enough amounts and items, they contribute to meeting the needs, albeit slightly, that privatized resources should be provided, and that expenditure items should be increased. The views of school administrators on whether the funds are sufficient for the needs of the schools are largely that they are not sufficient. There are opinions that funds should be allocated for items such as school, projects, and extracurricular activities. Their views on the competence of school administrators in managing the budget sent to the school are largely that they have become competent over time. There are many opinions that sending a budget directly to schools from the Ministry of Education budget increases the workload of school administrators. However, it has been observed that school administrators do not complain too much about the increase in workload because they are satisfied with the funding. All administrators, except one, welcome the fact that the funds are sent to school administrations instead of the district national education directorate.

a MoNE,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0005-3633-3346

muallim201182@gmail.com

b MoNE,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0009-6743-8318

umranobay_denizli@hotmail.com

c MoNE,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0001-7137-8356

glsrcn@hotmail.com

d MoNE,

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0008-7644-2215

sakir_otakli@hotmail.com

Giriş

Merkezi yönetim bütçesinden (Ankara) temel eğitim okullarına (anaokulu, ilkokul, ortaokul) ilk kez 2022 yılı Ağustos ayında ödenek gönderilmiştir. Bunu, 2022 yılı Eylül ve Aralık aylarında farklı kalemlerden gelen ödenekler izlemiştir. Ödeneklerin miktarı, öğrenci sayısına göre belirlenmiş ve gönderilmesinden hemen sonra okul müdürlüklerine harcamaların yapılması ve ödenek takip, MYS ve MEBBİS modülüne işlenmesi istenmiştir. Türkiye’de bu uygulama, ilk olduğu için bu konuyla ilgili henüz yapılmış bir çalışma da yoktur. Bu çalışma bu yönüyle özgün ve alanında ilk olma özelliği taşımaktadır.

Eğitim Ekonomisi Kavramı

Eğitim çalışmalarının istenilen nitelikte olması ve amaçların gerçekleştirilebilmesi amacıyla her ülke harcama yapmaktadır. Bu harcamalar, her ülkenin bütçesinde önemli bir oranı oluşturmaktadır. Ülkelerin eğitim harcamaları içinde en büyük payı öğretmen maaşları, bina-tesis yapımı ve araç-gereç alımı oluşturmaktadır. Bu harcamalar, gelişmiş ülkelerde daha yüksek miktarda ve orandadır (Tuzcu, 2006, s.166).

Eğitim finansmanı, dünyanın hemen her ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de de yoğun olarak kamu kaynaklarından karşılanmaktadır. Bu nedenle “eğitim harcaması” denildiğinde, eğitim alanındaki çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için devlet bütçesinden yapılan harcamalar anlaşılmaktadır. Devlet bütçesi yanında özel sektöre ait kurumlar ile ailelerin gerçekleştirdikleri harcamalar da finansman kaynakları içerisinde yer almaktadır. Diğer bir deyişle eğitim, yarı kamusal bir hizmettir (Tuzcu, 2006, s.161-166).

Tablo 1’de AB ülkelerinde ve Türkiye’de eğitime kaynak sağlayan kurum ve kuruluş türleri yer almaktadır. Aşağıda görüldüğü gibi eğitim finansmanı için dünyanın farklı ülkelerinde farklı uygulamalar tercih edilmekle birlikte, merkezi hükümet bütçesi (eğitim bakanlıkları bütçesi) hemen hemen ülkelerin tamamında eğitim finansman kaynakları içerisinde ön sıralarda bulunmaktadır.

Tablo 1.

AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Eğitime Kaynak Sağlayan Kurum ve Kuruluşlar

Ülke	Finansman Kaynağı
Almanya	Eyalet Hükümetleri, Yerel Yönetimler
Belçika	Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları
Danimarka	Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler
Finlandiya	Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler
Fransa	Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Bakanlığı
Hollanda	Eğitim, Bakanlığı, Yerel Yönetimler
İngiltere	Yerel Yönetimler, Özel Kuruluşlar, Okul Yönetimleri
İspanya	Eğitim Bakanlığı, Özerk Bölge Yönetimleri ve Yerel Kaynaklar
İsveç	Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler

İtalya	Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütleri
Türkiye	Eğitim Bakanlığı, Eğitim Harçları, Bağışlar
Yunanistan	Eğitim Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri, Katkı Payı ve Bağışlar

Kaynak: Tuzcu, 2006, 161.

Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH İçindeki Yeri

Eğitim harcamaları, kamu bütçesinde önemli yer almakla birlikte oranları yıllara göre değişmektedir. Bunun büyüklüğü GSYİH içerisinde paya göre değerlendirilmektedir (Çalcalı, 2009, 88). 2006-2021 yılları arasında MEB bütçesi, YÖK ve üniversite bütçeleri toplam olarak tahsis edilen eğitim bütçesinin GSYİH’ye oranı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Kamu Eğitim Kurumları Bütçelerinin GSYİH’ye Oranları (%)

Yıllar	Merkezi Yönetim Bütçe/GSYH	MEB Bütçesi/GSYH	YÖK ve Üniversite Bütçeleri/GSYH	Toplam Eğitim Bütçesi/GSYH
2006	23,06	2,18	0,77	2,96
2007	24,31	2,53	0,78	3,31
2008	23,41	2,41	0,76	3,18
2009	27,52	2,88	0,92	3,80
2010	26,11	2,57	0,85	3,42
2011	24,08	2,63	0,88	3,52
2012	24,76	2,76	0,89	3,66
2013	25,77	3,03	0,97	4,00
2014	24,88	3,19	0,96	4,16
2015	20,22	2,65	0,79	3,44
2016	21,87	2,93	0,90	3,83
2017	21,25	2,80	0,84	3,65
2018	22,14	2,69	0,80	3,49
2019	21,59	2,56	0,74	3,30
2020	22,48	2,57	0,74	3,32
2021	23,85	2,60	0,81	3,41

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021, s.244.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, merkezi yönetim bütçesinin GSYH’ye oranı 2006’da % 23,06 iken 2013’e gelindiğinde % 25,77’ye yükselmiştir. Ancak 2021 yılında ise % 23,85’e düşmüştür. MEB bütçesinin GSYİH’ye oranı 2006’da % 2,18’den 2014 yılında % 3,19’a kadar yükselmiş, 2021’de ise bu oran % 2,60’a düşmüştür. YÖK ve üniversitelerin bütçe toplamının GSYİH’ye oranı 2006 yılında % 0,77 iken 2013’te ise bu oran % 0,97’ye yükselmiş ancak 2021 yılında % 0,81’e düşmüştür. Eğitim bütçe toplamının GSYİH’ye oranı ise 2006’da % 2,96 iken, 2014 yılında % 4,16’ya yükselmiş, 2021 yılında ise % 3,41’e düşmüştür. Eğitim bütçelerinin GSYİH’ye oranına bakıldığında çok az olduğu görülmektedir. Bu azlık YÖK ve Üniversite Bütçeleri/GSYH oranının 2006 yılından 2021 yılı dahil olmak üzere % 1’in bile altında kalmıştır. Yine bu yıllarda MEB Bütçesi/GSYH oranı ise en yüksek % 3,19 oranında kalmıştır. En büyük çalışan kesiminin olduğu MEB bütçesinin bu oranlar kalması okul ve kurumlara ödenek tahsisinin çok kısıtlı olmasına neden olmaktadır. Toplam eğitim bütçelerinin /GSYH oranları

yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte en yüksek oranın % 4,16 oranla 2014 yılında olduğu görülmektedir. Bu oran bir anlamda eğitime verilen önemi de göstermektedir.

Eğitim bütçelerinin GSYH'ye oranı, 2015 ile 2021 yılları arasında % 3 düzeyinde olmuştur. YÖK ve yükseköğretim bütçeleri toplamalarının GSYİH'ye oranı % 0,74 ile % 0,97 arasında değişiklik göstermiştir. YÖK ve üniversitelerin bütçe toplamının GSYH'ye oranı 2009 yılında % 0,92 iken 2021'de % 0,81 olup düşüş göstermiştir. Bu harcamalar içinde yatırım harcamalarının okul yapımı, donatımı veya bakımı ile birlikte mal ve hizmet harcamalarını da kapsamaktadır (Kurban, 2020, 207). Eğitim yatırımlarının gelir adaletsizliğine bağlı aksaklıkların giderilmesi, işsizliğin düşürülmesi, verimliliği artırılması ve yerel kalkınma proje çalışmalarında önemli katkılar sağlamaktadır (Özer, 2010, 73).

Tablo 3.

MEB Yatırım Bütçesinin, Merkezi Yönetim Bütçesine ve GSYİH'ye Oranı (%)

Yıllar	MEB Yatırım Bütçesi (TL)	MEB Yatırım Bütçesi/ Merkezi Bütçe (%)	MEB Yatırım Bütçesi/GSYH (%)	MEB Bütçesinden Yatırıma Ayrılan Pay (%)
2006	1.241.498.000	0,71	0,16	7,49
2007	1.490.000.000	0,73	0,18	6,98
2008	1.296.704.000	0,58	0,14	5,66
2009	1.506.188.195	0,57	0,16	6,93
2010	1.785.327.000	0,62	0,16	6,32
2011	1.995.625.000	0,64	0,15	5,85
2012	2.600.000.000	0,74	0,18	6,64
2013	3.955.000.000	0,98	0,25	8,33
2014	5.192.300.000	1,19	0,30	9,32
2015	5.494.000.000	1,16	0,23	8,86
2016	6.284.000.000	1,10	0,24	8,23
2017	7.237.121.000	1,12	0,24	8,51
2018	7.737.121.000	1,01	0,22	8,36
2020	5.836918.000	0,53	0,11	4,65
2021	11.301.160.000	0,84	0,20	7,69

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021.

Tablo 3'te görüldüğü gibi 2006 ile 2021 yılları dönemi kapsayan MEB yatırım bütçelerinin merkezi yönetim bütçesi ve GSYİH'ye oranı yer almaktadır. MEB bütçesinden yatırım payı olarak 2006'da % 7,49 pay ayrılırken, 2020 yılında ise bu pay % 4,65'e inmiştir. Diğer bir deyişle, neredeyse yarı yarıya azalmıştır. 2021 yılında ise oran % 7,69'a yükselmiştir. 2006'da MEB yatırım bütçesi 1.241.498.000 TL iken 2021'de 11.301.160.000 TL'ye yükselmiştir.

MEB yatırım bütçesi, merkezi yönetim bütçesi içinde dalgalı seyretmektedir. En düşük oran % 0,53 ile 2020 yılında, en yüksek oran ise % 1,19 ile 2014 yılındadır. 2021 yılında oran % 0,84'e kadar düşmüştür. MEB yatırım bütçesinin GSYİH'ye oranı 2006'da % 0,16 iken 2014 yılında % 0,30'a yükselmiş ve 2021 yılında bu oran % 0,20'ye gerilemiştir. 2014 yılında MEB bütçesinde yatırım payı oranı % 9,32 iken 2021 yılında % 7,69'a düşmüştür. Bu paydaki düşüş, eğitimde derslik, tesis, onarım ve teçhizat-donatım vb. hizmetlerin aksamasına ve gerektiği

gibi yapılamamasına neden olmaktadır.

Eğitim Harcamaları

Eğitimin temel amacı, günün koşullarının gerektirdiği şekilde bilgi ve becerilerle evrensel değerlerin kazandırıldığı kişilerin yetiştirilmesidir. Devletin temel görevlerinden biride bütün vatandaşlarının eğitim haklarının verilmesi ve bunun herkese eşit ve adil olarak verilmesidir (Hüseyinov, 2018, s.37). Eğitim harcamaları alanında 2000-2020 dönemine ilişkin veriler, Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4.

MEB Bütçesi ve YÖK-Üniversite Bütçeleri (2000-2020)

Yıllar	GSYH (Milyon TL)	MEB Bütçesi (Milyon TL)	YÖK ve Üniversite Bütçeleri (Milyon TL)	Toplam eğitim Bütçesi (Milyon TL)	Toplam eğitim Bütçesi /GSYH (%)
2000	171494	3350	1054	4404	2,57
2001	247266	4046	1364	5411	2,19
2002	262110	7460	2495	9956	2,75
2003	472171	10179	3408	13588	2,88
2004	582853	12366	3894	16260	2,79
2005	680276	14835	5218	20053	2,95
2006	795757	16558	5846	22414	2,82
2007	887714	21355	6586	27942	3,15
2008	1002756	22915	7138	30233	3,01
2009	1006372	27446	8772	36219	3,60
2010	1167664	28237	28237	37592	3,22
2011	1404928	34112	11503	45776	3,26
2012	1581479	39169	12743	51912	3,28
2013	1823427	47496	15227	62724	3,44
2014	2054898	55704	16939	72643	3,54
2015	2350941	62000	18493	80493	3,42
2016	2626560	76354	23590	99945	3,81
2017	3133704	85048	25620	110669	3,53
2018	3758316	92528	27761	120290	3,20
2019	4320191	113813	33023	146836	3,40
2020	5047909	125387	36146	161533	3,20

Kaynak: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, www.muhasabat.hmb.gov.tr

Tablo 4’te de görüldüğü gibi eğitime ayrılan bütçenin GSYİH’ya oranında yıllara göre farklılıklar yaşanmıştır. Ancak bütçelerde artış olduğu görülmektedir. 20 yıllık süre içinde eğitime ayrılan bütçe artmıştır. Türkiye’de bu artışın oluşmasında, sürekli artan nüfus, yurt dışından alınan büyük oranda göç, her geçen yıl gereksinimlerin artması ve eğitime daha fazla önem verilmesi gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Eğitim harcamalarının alt başlıkları şu kalemlerden oluşmaktadır:

1. Okul öncesi eğitim ve ilköğretim hizmetleri
2. Ortaöğretim hizmetleri

3. Ortaöğretim sonrası mesleki eğitim hizmetleri
4. Yükseköğretim hizmetleri
5. Seviyeye göre sınıflandırılmayan eğitim hizmetleri
6. Eğitime yardımcı hizmetler
7. Eğitime ilişkin araştırma ve geliştirme hizmetleri
8. Sınıflandırmaya girmeyen eğitim hizmetleri

Türkiye’de Eğitim Harcamalarının Gelişimi

Ülkelerin gelişmişlik ve eğitim seviyeleri arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Eğitim, kişilere önceden edindikleri bilgi ve becerilerden farklı bilgi ve beceriler kazandırarak verimlilik düzeyini yükseltir. Verimlilik düzeyinin yükselmesiyle birlikte eğitim sürecinde yaşanan teknolojik gelişmeler büyüme hızının artmasına katkı yapmaktadır (Saxton, 2000, s.1).

Eğitim harcamaları, bu harcamaları yapan ya da yaptıkları harcamalardan yararlanan kesimler açısından, “eğitim için ayrılan kaynakların ekonominin diğer” kesimlerine göre boyut ve yerlerinin belirleyicisi niteliğini taşımaktadır. Eğitime yönelik olarak yapılan harcamalar, mali açıdan kalkınma ve büyümenin sağlanmasına, nitelikli insan sermayesinin oluşturulmasına, rekabet gücü ve refah düzeyinin yükseltilmesi gibi pek çok alana doğrudan etkide bulunmaktadır. Bu nedenle politika yapıcı unsurlar aracılığı ile eğitim için yapılacak olan harcamalar “ülke için en karlı yatırım” olarak görülmektedir (Pamuk ve Bektaş, 2014, s.86). Bundan dolayı eğitime yapılan harcamalara maliyet gözüyle bakılması oldukça yanlıştır. Türkiye’de gelir dağılımında ciddi bir eşitsizliğin de bulunduğu dikkate alınarak eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması son derece önemlidir (Öztürk ve Suluk, 2019, s.82).

Eğitim, hem bireyler hem de toplum açısından oldukça önemli bir olgu niteliğine sahiptir. Bu nedenle ülkeler, yurttaşlarının eğitim fırsatlarından etkili ve adil bir biçimde yararlanabilmeleri adına azami gayret sarf etmektedirler. Adil bir eğitim anlayışının toplumsal barışın sağlanmasındaki rolü çok kritiktir. Ülkelerin gelişme ve kalkınmasında nitelikli insan sermayesinin ne kadar önemli olduğu göz önünde bulundurulursa, Türkiye’nin en az OECD’ye ülkelerin ortalaması kadar öğrenci başına eğitim harcaması yapması gerektiği daha net anlaşılabacaktır. Türkiye’de gelir dağılımında ciddi bir adaletsizliğin olduğundan hareketle, gelir dağılımının adil hale getirilmesi için yapılan çalışmalardan ön plana çıkan “eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması” ve bu doğrultuda politikaların uygulanması oldukça önemli hale gelmiştir. Aynı şekilde Türkiye’de karşılaşmakta olduğumuz başka bir sorun ise eğitim harcamalarının yürütülmesi esnasında yaşanmaktadır. Eğitim kurumlarının bütçe harici giderlerinin gereğinden fazla olması ve yetersiz bütçe gibi nedenler eğitim harcamalarına

yönelik doğru bilgilere erişilmesini oldukça zorlaştırmaktadır (Arabacı, 2011, s.110).

Ülkelerin eğitim çalışmaları için GSYİH'den ayırdıkları pay, bu ülkelerde insana verilen önem düzeyi için bir gösterge olarak kabul edilmektedir (Çalışkan, 2010, s.14). Eğitim harcamalarına, merkezi yönetim bütçelerinden ve GSYİH'dan ayrılan pay, diğer ülkeler ile karşılaştırma yapabilmek bakımından önemli görülmektedir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olmayan ülkelerde milli hâsılalardan eğitim için ayrılan pay oldukça önemlidir. Türkiye'de de bu nedenle eğitim etkinliklerinin gerçekleştirilebilmesi için bütçeden ve milli hasıladan ne kadar pay ayrıldığına incelenmesi yararlı olacaktır. Öyle ki eğitim faaliyetleri dikkate değer pozitif dışsallıkları kapsamakla birlikte, bütçe ve GSYH'den eğitime ayrılacak olan pay arttıkça sosyal refah seviyesinin de artması sağlanacaktır (Ayrangöl ve Tekdere, 2014, s.9).

Gelişmekte olan ve gelişmiş kategoride yer alan ülkelere ait makroekonomi politikaların merkezinde yoksulluk son derece geniş bir yer tutmaktadır. Yoksulluk olgusu, toplumların kalkınmasına engel oluşturur ve bunun önlenmesi adına hükümetlerin pek çok politikayı yürütme zorunlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle ülkelerin birçoğunun yoksulluk seviyesini en düşük düzeye indirmek amacıyla uygulamakta oldukları politikalar içerisinde eğitim harcamaları ön sıralarda yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerin hemen hemen tamamı eğitime çok büyük önem verip, bu doğrultuda etkili politikalar izleyerek yoksulluğu uzun vadede en düşük düzeye çekebilmektedirler (Eser vd, 2021, 30).

Görüldüğü gibi eğitime yönelik yapılan harcamalar, ekonomik bakımdan büyük önem taşımaktadır. Eğitim ve yoksulluk arasındaki ilişkide kısır bir döngünün varlığından söz edilmektedir. Yoksulluk düzeyi yükseldikçe, eğitime erişimde zorluklar görülmekte, eğitim düzeyi düştükçe ya da eğitim alınamadıkça yoksulluk seviyesinde de benzer oranlarda artışa rastlanmaktadır. Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilmiş olan pek çok araştırmaya göz atıldığında, yoksulluk düzeyi üstünde uzun vadede eğitim harcamalarının önemli katkıları olduğu gözlenmektedir. Bu doğrultuda yapılan eğitim harcamalarının seviyesi ne kadar yüksekse yoksulluk düzeyinin o oranda azalma gösterdiği de bu araştırmalarda ortaya çıkarılmıştır. Eğitime yapılan yatırımlar özellikler ekonomik gücü düşük olan kesimler için son derece önemlidir. Yoksulluk kısır döngüsünü kırabilmek ve gelecek nesillerin de söz yoksulluğa bağlı istenmeyen durumlardan en düşük düzeyde etkilenmelerini sağlayabilmek için eğitim ve yoksulluğa yönelik olarak yapılacak politikaların iyileştirici nitelik taşıması gerekmektedir (Sipahi, 2021, s.65-72).

Bu çalışmada araştırmanın problem cümlesi; “Okullarda yapılan harcamaların, doğrudan doğruya MEB bütçesinden gönderilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri şöyledir:

1. MEB bütçesinden, okullara doğrudan doğruya ödenek gönderilmesi ve harcama

yetkisinin okul yöneticilerine devredilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

2. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

3. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

4. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

5. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin 2022 Aralık ayından beri (Bu uygulama başladıktan sonra 2022 Eylül ve 2022 Aralık aylarında iki kez ödenek gönderilmiş, sonrasında ödenek gönderilmemiştir.) gönderilmemesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

6. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okullardan talep alınmadan gönderilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

7. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin miktarı belirlenirken, nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

8. MEB bütçesinden doğrudan-doğruya okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

9. MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi, okul yöneticilerinin iş yükünü artırıp-artırmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

10. Mal ve hizmet alımı için ödeneklerin önceden ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilmesi ile şimdi doğrudan okullara gönderilmesi arasında, hangisinin daha iyi olduğuna ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma niteldir, olgu bilim deseni yapılmıştır. Varolan bir olgunun bütün yönleriyle ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Okul yöneticileri ile görüşülmüş, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Okul müdürleri okullara gönderilen ödenekleri harcama konusunda harcama yetkilisi görevini yaparken, müdür yardımcıları da gerçekleştirme görevlisi görevini yapmaktadır.

Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Ağustos-Aralık 2023 döneminde Denizli ilinin Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde kamu sektörüne ait olan temel eğitim okullarıdır (anaokulu, ilkokul, ortaokul), bu okullarda çalışan yöneticilerdir (müdür ve müdür yardımcısı). Evrende yaklaşık 600 okul yöneticisi bulunmaktadır. Bunlar arasından “seçkisiz örnekleme” yöntemiyle seçilen 25 okul yöneticisiyle görüşülerek veriler toplanmıştır. Görüşmeye gönüllü olarak katılan okul yöneticilerinin 35 ile 54 yaşları arasında oldukları, büyük bölümünün ($f=18$) 40 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin çoğu ($f=18$) erkektir, kadın yönetici sayısı oldukça azdır ($f=7$). Anaokulu ($f=5$), ilkokul ($f=7$) ve ortaokul ($f=13$) olmak üzere eğitimin her düzeyinden okul yöneticisinin olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin müdür ($f=11$) ve müdür yardımcılarında ($f=14$) olduğu ve her iki gruptan da katılımcının olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle temel eğitimin her düzeyinden, her yaş grubundan, her cinsiyetten ve her yöneticilik pozisyonundan veri toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümünde, okul yöneticilerine ait genel bilgiler “düzey, yaş, cinsiyet ve çalışma pozisyonu” olmak üzere dört soru yer almaktadır.

İkinci bölümde, araştırmacı tarafından geliştirilen, dil anlatım ve danışman kontrolünden geçerek son hali verilmiş olan görüşme formu yer almaktadır. Görüşme formu, bu araştırmanın danışmanı olan Dr. Gökhan Tuzcu tarafından incelenmiş ve son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Ön plana çıkan görüşler, frekanslarla ifade edilmiş ve vurgulanmıştır. Görüşmecilerin kişisel bilgileri rumuzlarla görüşme sırasına göre verilen sıra no ile verilmiştir. Ad soyad vb. bilgileri verilmemiştir.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi şudur: “MEB bütçesinden, okullara doğrudan doğruya ödenek gönderilmesi ve harcama yetkisinin okul yöneticilerine devredilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?”. Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Okullarda Ödenek Gönderilmesi ve Harcama Yetkisinin Okul Yöneticilerine Verilmesine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Doğru uygulama	11	1, 2, 9, 10, 14, 16, 17, 18, 19, 23, 24
Okulların gereksinimleri karşılanıyor	10	3, 5, 6, 8, 11, 12, 15, 20, 21, 22
İşyükü artmakta ama işler yapılmaktadır	4	4, 7, 13, 25

Tablo 5’te görüldüğü gibi MEB bütçesinden, okullara doğrudan doğruya ödenek gönderilmesi ve harcama yetkisinin okul yöneticilerine devredilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “Doğru uygulama”, “Okulların gereksinimleri karşılanıyor” ve “İş yükü artmakta ama işler yapılmaktadır” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden okullara doğrudan ödenek gönderilmesi ve harcama yetkisinin okul yöneticilerine verilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Görüşler incelendiğinde okul yöneticilerinin bu durumla ilgili tamamının olumlu yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren bulunmamaktadır. Bununla birlikte okul

yöneticilerinin görüşlerinin “Çok iyi bir uygulama. Daha önce ne gelmiş haberimiz bile olmuyordu.”, “Ödeneklerin doğrudan okullara gönderilmesi ile eksiklerin giderilmesi okulun eğitim öğretim hazır kılınması ya da süreç üzerinde çıkan sorunların ortadan kaldırılması hususunda bürokrasinin de ortadan kalkması ile çözümler getirilmesi açısından oldukça olumlu bir gelişmedir.” Şeklindedir. Ayrıca daha önceden il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen ödeneklerin hakkaniyetli dağıtılmadığı belirtilmektedir. Büyük il ve ilçelerde belirli okullara daha fazla bütçe sağlanırken çok sayıda okul ödeneklerden mahrum kaldığı belirtilirken bu sistemle bütün okullar hakkını alabileceği ifade edilmiştir. Bu uygulamanın gerekli olduğunu daha önceden savunulduğu ve doğru bir uygulama olduğu ileri sürülmüştür. Önceki uygulamalarda ilçe milli eğitime verilen ödenek harcaması yetkisinden dolayı okulun ihtiyacı olan şeylerin alınamadığı ancak bu yeni uygulamayla bunun mümkün olabileceği belirtilmiştir. Okulun gereksinimlerinin ilk elden karşılanması ve doğru yere harcanması bakımından önemli bir uygulama olduğu, bunun devamlılık göstermesi gerektiği, olumlu bir uygulama olduğu, okul yöneticilerinin okul odaklı ve etkili bir şekilde planlama ve harcama imkanına kavuştukları, acil ihtiyaçların hızla karşılanabileceği, okul yöneticilerinin bütçe üzerinde söz sahibi olduğu görülmüştür. Okulların kendi bütçelerini yönetmesi olumlu ve çok güzel bir uygulama olarak alanda yankı bulmuştur. Okulun gereksinimleri doğrultusunda doğrudan harcama yapılabilmesi yönünden olumlu bulunan bu uygulama aynı zamanda geç kalınmış bir uygulama olarak da ifade edilmektedir. Ödeneklerin okul bazında gönderilmesi olması gereken bir durum olarak değerlendirilmekte ve her okulun ihtiyaçlarına göre harcama yapabilmesi bakımından yerinde bir uygulama olarak addedilmektedir. Bu uygulamanın ihtiyaçların karşılanmasında pratik ve hızlı olduğu belirtilirken bu uygulamadan kaynaklı olarak okul yönetimlerinin iş yükünü artırdığı, angaryasının bol olduğu okul yönetimlerini daha fazla sorumluluk taşımaya yönelttiği belirtilmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Ödeneklerin Gönderilme Kalemlerine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Büyük ölçüde uygun	7	3, 5, 6, 8, 12, 16, 22
Ödenek kalemleri esnetilmeli	9	2, 4, 7, 11, 13, 17, 8, 19, 20
Ödenekler arttırılmalı	9	1, 9, 10, 14, 15, 21, 23, 24, 25

Tablo 6’da görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “*Büyük ölçüde uygun*”, “*Ödenek kalemleri esnetilmeli*” ve “*Ödenekler arttırılmalı*” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin büyük ölçüde doğru ve uygun olduğu belirtilmektedir. Ancak bunu daha esnek olabileceği, kalemlerin arttırılabileceği yönünde görüş bildirenler de bulunmaktadır. Okul yöneticileri temizlik personeli çalıştırmak için ödenek gönderilmesini, bütçe tertibi belirtilmeksizin gönderilmesini, ödenek kalemlerinin büyük oranda okulların ihtiyacını karşılayan kalemler olduğunu ancak bazı ihtiyaçların karşılanması konusunda uygun kalemlerde ödenek gönderilmediğini belirtmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kırtasiye temizlik ve makine teçhizat alımı ödenekleri ile spor malzeme alımı ödeneği gönderildiği ve ana harcama kalemleri olan bu başlıkların uygun olduğu, kalem sayısının arttırılabileceği, kaynakların etkili kullanımının sağlanabileceği, ödenek tertiplerinin çeşitlendirilmesi gerektiği, ödeneklerin okul yöneticisinin inisiyatifine bağlı olarak belirli oranlarda esnetilmesi gerektiği, daha anlaşılır sade kodlar kullanılması ve bir kalemde birkaç kez ödenek gönderilmesi, Gönderilme kodundaki ihtiyacı karşıladığı ancak bunun dışındaki ihtiyaçların yetersizlikler yaşanabilmektedir. Olumsuzluklarla ilgili olarak mevcut durumda temel eğitim okullarına kırtasiye ve temizlik olarak ödenek gönderilmektedir ancak okulların ihtiyaçları kırtasiye ve temizlikten ibaret değildir. Acil ihtiyaçlarda kullanılmak üzere genel bir ödenek de gönderilmelidir. Ödeneklerin sadece kırtasiye ve temizlik malzemesi olarak gönderilmesi diğer gereksinimlerin yok sayıldığı izlenimi yaratmaktadır. Ödenek tahsisinin yetmediği ve artan ödeneklerin farklı alan ve kodlarda ilgili olarak esneklik sağlanması kısıtlamaların kaldırılması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Ödeneklerin Okulların Gereksinimleri Göz Önüne Alınarak Gönderilip-Gönderilmediğine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Tema	f	
Gereksinimler dikkate alınıyor	4	6, 11, 16, 17
Dikkate alınmıyor	15	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 1, 19, 21, 22, 25
Kısmen dikkate alınıyor	6	2, 13, 14, 20, 23, 24

Tablo 7’de görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “*Gereksinimler dikkate alınıyor*”, “*Dikkate alınmıyor*” ve “*Kısmen dikkate alınıyor*” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

Araştırmada MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerini büyük ölçüde bunun dikkate alınmadığı yönündedir. Bu konuda okul yöneticilerinin temizlik malzemesi için gönderilen ödenek yeterli olduğunu düşünüyorum ancak kırtasiye malzemesi için gönderilen ödenek yeterli değildir. Okuldan ihtiyacını tam olarak karşılamasa da yine de hiç yoktan iyidir. Ödenekler büyük oranda okulların gereksinimlerine göre gönderilse de ihtiyaç analizlerinin bakanlık tarafından güncellenmesi gerekmektedir. Gönderilen ödenekler gereksinimlerin çoğunu karşılıyor piyasa koşulları göz önüne alınarak miktarların artırılması gerektiğini düşünüyorum. Gereksinim dahilinde gönderiliyor belirli yıllarda periyodik olarak spor müzik oyun alanı gibi ödeneklerde gönderilmedi. Kısıtlı miktarda ve kısıtlı kalemlerde gönderildiği için yeterli olmamaktadır. Genel anlamda okulların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmadan sadece öğrenci sayısı bazı alınarak gönderilmektedir ödeneklerin büyükşehir ilçe belde ve benzeri sınırları içerisinde bulunma durumları da dikkate alınmalıdır. Şeklinde görüşler olduğu görülmektedir. Bunun la birlikte yeterli miktar ve kalem olmamakla birlikte ihtiyaçların karşılanmasını az da olsa katkı sağladığı, özelleştirilmiş kaynaklar sağlanması gerektiği, harcama kalemleri çoğaltılması gerektiği öner sürülmektedir. Yine gereksinimlere dayalı ödenek dağıtımı yapılmadığı, öğrencilerin sosyoekonomik yapıları, okul aile birliğine yapılan veli katkısı gibi durumlar eşitsizlik oluşturduğu, dezavantajlı bölgelerdeki okullara pozitif ayrımcılık yapılması, eşitliği teşvik edilebileceği, kırtasiye ve temizlik temel ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanmaya çalışıldığı ancak bunların dışındaki gereksinimlerin karşılanmadığı, harcama kalemlerinde mantıklı bir artışın olabileceği ileri sürülmüştür. Bazı okul müdürlerinin ödeneklerde okulların gereksinimlerinin göz önünde bulundurulmadığı, gereksinimler dikkate alınmadan gönderildiği için tutarsızlıkların olduğu, genel ihtiyaçların karşılandığı fakat rutin ihtiyaçların karşılanmasına yönelik de ödenek gönderilmesi, kapı, pencere ve tuvalet tadilatı gibi kalemlerden de ödenek gönderilmesi, standart olarak kırtasiye, temizlik bakım onarım içinde olması gerektiği ileri sürülmüştür. Ancak bazı okul müdürlerinin ödenekler okulların genel ihtiyaçları doğusunda gönderildiğini, ihtiyaç analizi ve talepleri aldıktan sonra gönderilmesi gerektiği, okulların gereksinimlerine bakıldığını düşündüğü, ödenek istendiğimiz zaman geldiği, sıkıntı yaşanmadığı yönünde görüşler bulunmaktadır. MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin okulların gereksinimleri göz önüne alınarak gönderilip-gönderilmediğine ilişkin okul müdürlerini görüşlerini büyük ölçüde

olumsuz olduğu görülmüştür.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Ödeneklerin Yeterliliğine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Ödenekler yetersiz	16	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 23, 25
Kısmen yeterli	8	8, 9, 11, 15, 19, 21, 22, 24
Yeterli	1	14

Tablo 8’de görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “Ödenekler yetersiz”, “Kısmen yeterli” ve “Yeterli” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

Araştırmada MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri büyük ölçüde yeterli olmadığı yönündedir. Bu konuda okul yöneticileri okullara gönderilen ödeneklerin yeterli olmadığını, sadece toner ya da fotokopi kâğıdını bile karşılamaktan uzak olduğunu, ödenek tutarları sorunu çözme konusunda çoğu zaman yetersiz kaldığı, ödeneklerin arttırılması gerektiğini, ödenek yetmediği için mevcut ödeneklerin 5-6 katı harcamayı okul aile birliği kanalı ile yapmak zorunda kaldıkları, birçok kalemde eksik bulunduğu ve bunların okul aile birliği tarafından karşılandığını belirtmişlerdir.

Okul yöneticilerinden bazıları ise temizlik ve kırtasiye dışında eğitimin kalitesini artırmaya yönelik bir ödenek ayrılmadığını, gereksinimleri büyük ölçüde karşıladığı ancak yeterli olmadığı, okul aile birliği ve hayırsever desteklerine gereksinim duyulduğu, belirlenen kalemlerde gönderilen ödenekler ihtiyacı karşıladığı ama temel ihtiyaçlar dışındaki ihtiyacının karşılamadığı, belli kalemler dışındaki ihtiyaçların karşılanmadığı, temizlik malzemeleri ve kırtasiye giderlerini bile karşılamadığı belirtilmektedir. Bazı okul yöneticileri ise hiç gönderilmemesinden daha iyi olduğunu, önceden hiç gönderilmediğini, bazı kalemlerde de ödenek gönderilmesi gerektiğini, eğitim kalitesini artırma ve öğrencilere çeşitli fırsatlar sunmak için ödenek gönderilmediğini, temizlik ve kırtasiye alımı için asgari tutarda ödenek gönderildiğini, ödenek gönderilmesinin eskiye nazaran iyi olduğunu, ödenek gönderilmesinin yetersiz de olsa iyi olduğunu, bağışlara da ihtiyaç duyulduğu, temizlik ve kırtasiye dışında da ödenek gönderilmesi gerektiğini ileri sürdükleri görülmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin 2022 Aralık ayından beri (Bu uygulama başladıktan sonra 2022 Eylül ve 2022 Aralık aylarında iki defa ödenek gönderilmiş, sonrasında ödenek gönderilmemiştir.) gönderilmemesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Ödeneklerin 2022 Aralık ayından Sonra Gönderilmemesine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Daha sonra gönderildi	6	1, 3, 4, 6, 9, 11
Deprem kaynaklı olabilir	8	2, 5, 7, 10, 14, 15, 20, 23
Düzenli gönderilmeli	11	8, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25

Tablo 9’da görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin 2022 Aralık ayından 2023 Temmuz ayına kadar gönderilmemesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “*Daha sonra gönderildi*”, “*Deprem kaynaklı olabilir*” ve “*Düzenli gönderilmeli*” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin 2022 Aralık ayından beri gönderilmemesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri yer almaktadır. Bu çalışmanın önerisinin verildiği 2023 Mayıs ayına kadar temel eğitim okullarından bazıları hariç genel olarak ödenek gönderilmemiştir. Ancak projenin verilerinin 2023 Eylül ve Ekim aylarında ise temizlik ve kırtasiye ödenekleri gönderilmiştir. Dolayısıyla araştırma probleminde beklenen cevaplardan farklı cevaplar yer almaktadır.

Okul yöneticilerinden bazılarının görüşleri ödeneklerin senede bir kere gönderilmesine yerine üçer aylık dilimlerle gönderilmesi daha uygun olacağı, ne zaman ne kadar ödenek geleceğini bilmemek yöneticileri bilinmezliği itmekte olduğu, okulların kendi başının çaresine bakmaya zorlandığı, okulların ihtiyaçlarını kermeslerle gezi ve sosyal etkinliklerle okul bütçesine kazandırdığı paralarla karşılamaya çalıştıkları, ödeneklerin her yıl gönderilmesi ve Eylül- Aralık aylarında düzenli olarak gönderilmesi, okullara düzenli ödenek sağlama, eğitim kalitesini artırmak ve öğrencilere eşit fırsatlar sunmak için hayati öneme sahip olduğu ve gönderilmeyen ödenekler ve düzensizliği öğrencilerin eğitime zarar verebileceği ve eşitsizlikleri artırabileceği belirtilmektedir. Bazı yöneticilerin okulların düzenli ödenek alamaması, yöneticilerin bütçe planlaması ve kaynak tahsisi yapma yeteneklerini zorladığını, faaliyetlerini etkilediğini, ödeneklerdeki aksamanın Maraş depreminden dolayı yaşandığını, ödenek gönderimindeki aksaklık ve düzensizliklerin ihtiyaçları arttırdığını, okuldaki işleri sekteye uğrattığını, ödeneklerin kesintisi aktarılması gerektiğini belirttikleri görülmektedir.

Okul yöneticilerinden bir kısmı ilk uygulamaların iyi olduğu ancak 6 Şubat Maraş depreminden dolayı aksadığı ancak 2023 Eylül ayında ödeneklerin gönderildiği, aksamanın depremden dolayı olağan olduğu, 2023 yılında temizlik ve kırtasiye için ödenek gönderildiği, eğitim öğretim yılı başında gönderilmesi uygun ihtiyaçlar ona göre planlandığı, 2023-2024 yılı içinde ekim ayı ödenekleri okullara gönderildiği ve sistemin bu şekilde işlediği ve okulların ödenek için talepte bulunmak zorunda oldukları görüşleri ileri sürülmüştür.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okullardan talep alınmadan gönderilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

Ödeneklerin Okullardan Talep Alınmadan Gönderilmemesine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Zorunlu giderler için talep alınmamalı	8	2, 3, 5, 6, 16, 20, 21, 22
Talep alınırsa gereksinimler daha çabuk karşılanır	12	1, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 24
Bütçe azlığından talep alınmıyor	5	4, 7, 13, 23, 25

Tablo 10’da görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okullardan talep alınmadan gönderilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “Zorunlu giderler için talep alınmamalı”, “Talep alınırsa gereksinimler daha çabuk karşılanır” ve “Bütçe azlığından talep alınmıyor” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okullardan talep alınmadan gönderilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin genel olarak talep alınmasının uygun olacağı yönündedir. Okul yöneticilerinin bazılarının görüşleri; özellikle temel eğitim okullarında mutlaka ödenek talebinin alınması, talep alınmadan gönderilen ödeneklerin yanlış malzeme alına neden olabileceği, gönderilen ödenekle ihtiyacın uyuşmadığı, ödeme kalemlerinin çeşitlendirilmesi gerektiği, ödenek merkezli alımlar yapıldığı ve ihtiyaçların tam karşılanmadığı, ödeneklerin genellikle kırtasiye ve temizlik malzemesi alımı için gönderildiği başka kalemde ödenek gönderilmesi için okulların talepte bulunması gerektiği ancak okulların ödenek talepleri reddedildiği belirtilmektedir. Yine önceden belirlenmiş bir bütçe planı, okul yöneticilerine geleceği öngörme ve kaynakları daha etkili bir şekilde yönetme fırsatı sunduğu bu planın okullar arası işbirliğini teşvik edebildiği ve kaynakların daha adil bir şekilde dağıtılmasına yardımcı olabildiği, temel ihtiyaçların ödenek talep edilmesini beklemeden gönderilmesi gerektiği, ödeneklerin çeşitliliğinin ve miktarının artırılması

gerektiği, ödeneklerin yeterli düzeyde gönderilmesiyle hizmet kalitesinin artacağı ve ihtiyaçların karşılanabileceği, eksik ve yetersiz ödeneklerin okulları zor durumda bıraktığı şeklinde görüşler ileri sürülmektedir.

Bu konuda öğrenci sayısına göre ödenek gönderilmesi bütçe için daha uygun olduğu ve gereksiz harcamaların önüne geçilebileceği, talep alınmadan ödenek gönderme, okulların özel gereksinimlerini göz ardı etme riskini taşıdığı ve her okulun farklı ihtiyaçları olabildiği, talep alınmadan sadece belirli zamanlarda ve belirli miktarlarda sınırlı gönderilen ödenekler bu amacın gerçekleşmesini engellediği, talep alınarak ödenek gönderilmesinin en mantıklı çözüm olduğu, okulun talebinin alınmasıyla ihtiyacına göre ödenek isteneceği, ödenek talebi çok olsa bile ihtiyacın olduğu yerde kullanılacağı için daha ekonomik olacağı görüşleri belirtilmiştir. Yine bazı yöneticiler okulların ihtiyaçlarının çok olduğunu talep girişi ile girilen taleplerin 10 da 1'ini bile bütçe kısıtlılığından dolayı göndermeyeceklerini, okuldan talep alınarak gönderilmesi bütçenin daha tasarruflu kullanılmasına olanak sağlayacağı ileri sürülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin miktarı belirlenirken, nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Ödeneklerin Miktarlarında Dikkate Alınması Gereken Ögelere İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Tema	f	
Derslik ve öğrenci sayısı	7	1, 2, 6, 9, 11, 12, 16
Okulun durumu ve ihtiyaçları	15	3, 4, 5, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 23, 24, 25
Ödenek talepleri	3	17, 21, 22

Tablo 11’de görüldüğü gibi MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin miktarı belirlenirken, nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “*Derslik ve öğrenci sayısı*”, “*Okulun durumu ve ihtiyaçları*” ve “*Ödenek talepleri*” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin miktarı belirlenirken, nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin görüşlerinin oldukça farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu görüşlerin öğrenci sayıları, okulun gereksinimleri, başarıları, okulun kapasitesi, konumu, derslik sayıları, güncel ihtiyaçları gibi pek çok faktör ileri sürülmüştür.

Bu konuda bazı yöneticilerin bütçe belirlenirken okulların talebi, derslik sayısı, öğrenci sayısı, destekleme yetiştirme kurs merkezi olup olmadığı, okul çevresinin demografik yapıları,

tüketim, yıpranma, bina büyüklüğü, coğrafi bölge, bulunduğu il, özel gereksinimli öğrenci durumu, projeler, okul dışı faaliyetler gibi kalemler için de ödenek ayrılması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür.

Bazı okul yöneticileri ise bazı ihtiyaçların genel olduğu bu nedenle öğrenci sayısı ve diğer kriterlerin göz önüne alınmaması gerektiği, sadece öğrenci sayısına bakılarak ödenek tahsisinin doğru olmadığı, temizlik ve kırtasiye ürünlerinin fiyat artışlarının dikkate alınması, okulun kapasitesi, konumu, başarı grafiğinin dikkate alınması, gelir-gider durumları, okul içinde ve dışında yapılan bölgesel ulusal ya da uluslararası proje ve faaliyetler, sergi ya da fuar gezisi gibi sosyal kültürel faaliyetler, okulların hangi yerleşim yerinde olduğu, kantin kiralari gibi kriterlere bakılarak ödenek gönderilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte köy ve kasabalara daha fazla ödenek gönderilmesi, okullardan bütçe talebinin alınması, eğitim yılı içerisindeki gerçekleştirecekleri eğitim, spor, kültürel faaliyetler, okulun fiziki durumu göz önüne alınarak ödenek gönderimi yapılabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden doğrudan-doğruya okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Ödeneklerin Yönetilmesinde Okul Yöneticilerinin Yeterliğine İlişkin Görüşleri

Tema	f
Yeterli	8 1, 3, 9, 16, 19, 21, 22, 23
Zamanla yeterli hale gelmişlerdir	10 2, 6, 8, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 25
Yetersiz	7 4, 5, 7, 10, 13, 5, 24

Tablo 12’de görüldüğü gibi MEB bütçesinden doğrudan-doğruya okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterli olup-olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “Yeterli”, “Zamanla yeterli hale gelmişlerdir” ve “Yetersiz” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden doğrudan-doğruya okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin büyük ölçüde yeterliği olduğu, yeterli olunmadığı durumlarda yardım alınarak işlerin yapıldığı şeklindedir. Bununla birlikte kervan yolda düzülür mantığı ile hareket edilerek yöneticilerin bu işi deneme yanılma ve ona buna sorarak öğrendikleri yönünde görüşler de oldukça fazladır. Bu konuda okul yöneticilerinden bazıları; okul müdürü ve müdür yardımcıları bir şekilde MYS sistemini kullanmayı öğrendikleri,

harcama konusunda mal müdürlüğü de sıkıntı yaşandığı ve mal müdürlüğünün ödeneği harcatmamak için elinden geleni yaptığı, ödeneklerin kullanılması konusunda yöneticilerin bu konuda iyi bir eğitimden geçirilmesini gerektiği, okul yöneticilerinin yetersiz kaldığı konular olduğu, yeni bir uygulama olduğu için iş ve işlemlere yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmesi gerektiği, ekstra çalışan bir memur gerektiği ve okul yöneticilerinin yöneticilikten muhasebeciliğe geçtiği, başlangıçta biraz sıkıntı olduğu ama zamanla aşıldığı, muhasebe ve bilgisayar becerisi gerektirdiği için çoğu yöneticinin tam anlamıyla yeterli olmadığı yönünde görüşler ileri sürülmektedir.

Bazı yöneticiler ise bu konuda bu iş ve işlemleri öğrenmek ve hatasız yapmak için kendi yeterliliklerini arttırdıkları, bazı okulların, bütçe yönetimi ve planlaması konusunda yetersiz oldukları bunun da kötü kullanım ya da israf riskini arttırdığı, teknik eksikliklerin desteklerle aşıldığı, ilk zamanlar acemilik yaşandığı ancak zamanla aşıldığı, gelen ödenekler zaten varolan gereksinimler için kullanıldığı için “nereye harcayayım” diye fazla düşünmeye gerek kalmadığı, okul yöneticilerinin yeterli olduğu ancak bu aşamaya deneme yanılma yöntemi ile geldiği ifade edilmektedir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi şöyledir: “MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi, okul yöneticilerinin iş yükünü artırıp-artırmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13.

Ödeneklerin Okul Yönetimlerinin İş Yüküne Artmasına İlişkin Görüşleri

Tema	f
İş yükünü arttırmaktadır	21 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 1, 15, 17, 18, 19, 20 21, 23, 25
Çok artmadı	4 2, 16, 22, 24

Tablo 13’te görüldüğü gibi MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi, okul yöneticilerinin iş yükünü artırıp-artırmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri “İş yükünü arttırmaktadır” ve “Çok artmadı” şeklinde temalarla sınıflanmıştır.

MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi okul yöneticilerinin iş yükünü arttırdığına ilişkin görüşler oldukça yoğundur. Ancak okul yöneticilerinin iş yükünün artmasını ödenek gelmesinden memnun oldukları için çok fazla şikayetçi olmadıkları görülmektedir. Okul yöneticilerinin bu konuda görüşleri; “Arttırdı ancak ödenek gelmesi daha önemli”, “Kesinlikle iş yükünü artırdığını düşünüyorum konu ile ilişkili idarecilere kurs seminer vesaire verilmediği için ayrıca ödemek kullandırma işlemlerinin uzun sürmesi

sebebiyle okuldaki başka işleri aksatmaktadır”, “Milli eğitim bakanlığından doğrudan okullara bütçe gönderilmesi okullardaki iş yükünü artırmıştır ancak bunu yük olarak görmemek gerekir çünkü okulun ihtiyaçlarını en iyi bilenler okulda çalışan yönetici personel öğretmenlerdir dolayısıyla en doğru kullanımı okulun çalışanları sağlayacaktır.” Şeklinde görüşler belirtilmektedir. Bununla birlikte iş yükünün arttığı ancak karşılığında yöneticilere ekonomik bir iyileştirme yapılmadığı, bitmeyen işlere yenilerinin eklendiği, evrak işleri ile uğraşmaktan eğitim öğretime zaman kalmadığı, özellikle gerçekleştirme görevlisinin sorumluluğunun iyice arttığı, okul yöneticilerinin bütçenin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlama, denetim ve hesap verebilirlik süreçlerini yönetme bakımından da sorumluluklarının arttığı, iş yükünü arttırdığı ancak okulları ekonomik açıdan rahatlattığı için bu iş yükünü katlanır hale getirdiği yönünde görüşler belirtilmiştir.

Okul yöneticileri ayrıca iş yükünün doğal olarak arttığını, sistem oturdukça bu harcama işleri de rutin hale geldiğini, iş yükünün artmadığı sadece alışık bir durum olmadığı için ek iş yükü gelmiş gibi görüldüğü ve mal müdürlüğünün muhatap olacağına okul aile birliğine gönderilse daha rahat olunacağı ifade edilmektedir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi şöyledir: “Mal ve hizmet alımı için ödeneklerin önceden ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilmesi ile şimdi doğrudan okullara gönderilmesi arasında, hangisinin daha iyi olduğuna ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” Bu problemin çözümlemesine esas olan veriler Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14.

Ödeneklerin İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yerine Okul Yönetimlerine Gönderilmesine İlişkin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>	
Olumlu	24	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 14, 15, 16, 17 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25
Olumsuz	1	7

Tablo 14’te görüldüğü gibi mal ve hizmet alımı için ödeneklerin doğrudan okullara gönderilmesine ilişkin görüşleri “*Olumlu*” ve “*Olumsuz*” şeklinde temalarla sınıflanmıştır. Ödeneklerin ilçe milli eğitimler yerine okul yönetimlerine gönderilmesine ilişkin görüşlerinin 1 yönetici hariç tamamı (f=24) tarafından olumlu karşılanmaktadır. Bu konuda okul yöneticilerinin bazılarının görüşleri; “Ödeneklerin okul müdürlüğüne gönderilmesi daha iyi oldu.”, “Milli eğitime gönderilen ödemekten yeterince yararlanamıyorduk milli eğitim kendi ihtiyaçlarında kullanıyordu okullara gönderilmesi daha mantıklı daha iyi.”, “Bütçelerin doğrudan okullara gönderilmesi önceki uygulamaya göre daha iyi olmuştur. Çünkü yapısı

gereği her okulun ihtiyaçları ve öncelikleri değişebilmektedir. Bu yüzden ödeneklerin okul merkezli olması daha verimli olacaktır.” Ve “Okulun ihtiyaçlarına göre ödenek gönderilmesini doğru buluyorum. Ancak okulun açıldığı ilk zamanlarda henüz okul düzene girmemişken yöneticilerin bu işlerle uğraşması oldukça zor oluyor. Temmuz ayında ödenek gönderilebilirse daha kolay hallolacağını düşünüyorum.” şeklindedir.

Okul yöneticilerinden bazıları okula bütçe gönderilmesinin en doğru yol olduğu, il ve ilçelere gönderilen bütçelerin dengeli dağıtılmadığı, mal ve hizmet alımında okul yöneticilerini güçlü kıldığı, okulların aynı standartlarda olmadığı ihtiyaçlarının farklılık gösterdiği, ödeneklerin doğrudan okul bütçesine aktarılmasının daha doğru bir uygulama olduğu, acil ihtiyaçların karşılanması daha hızlı olduğu, harcama kalemleri ve miktarı artırılması gerektiği, ödeneklerin il ilçe müdürlüklerinin inisiyatifine değil de ihtiyaçların asıl merkezi olan okul yöneticilerinde olmasının yerinde olduğu şeklinde görüşler belirtilmiştir. Okul yöneticilerinden bir yönetici ise “Eski sistem daha iyiydi ödenekler bakanlıktan il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilmeli ve mal ve hizmet alımı toptan alınmalıydı.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tartışma ve Sonuç

MEB bütçesinden okullara doğrudan ödenek gönderilmesi ve harcama yetkisinin okul yöneticilerine verilmesine ilişkin, okul yöneticilerinin tamamı “olumlu” yaklaşım sergilemektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren yoktur. Okul yöneticileri bu uygulamayı

Doğru uygulama, okulların gereksinimleri karşılanıyor ve iş yükü artmakta ama işler yapılmaktadır şeklinde değerlendirmektedir. Ödeneklerin doğrudan okullara gönderilmesiyle eksiklerin giderilmesi okulun eğitim-öğretime hazır kılınması ve sorunların ortadan kaldırılması hususunda bürokrasinin de ortadan kalkması ile çözümler getirilmesi açısından oldukça olumlu bir gelişme olduğu belirtilmiştir. Okul yöneticileri, daha önceden il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen ödeneklerin hakkaniyetli dağıtılmadığını düşünmektedirler. Büyük il ve ilçelerde belirli okullara daha fazla bütçe sağlanırken, çok sayıda okul ödeneklerden mahrum kalmaktadır. Doğrudan okullara ödenek gönderilmesi modeliyle tüm okullar hakkını alabilecektir. Bu uygulamanın gerekli olduğu, daha önceden savunulduğu ve doğru bir uygulama olduğu ileri sürülmektedir. Önceki uygulamalarda, ilçe milli eğitim müdürlüğüne verilen harcaması yetkisi nedeniyle okulun gereksinimi olan şeylerin alınamadığı, ancak bu yeni uygulamayla bunun olanaklı olabileceği belirtilmektedir.

Merkezi bütçeden gönderilen ödeneklerin gönderilme kalemlerine ilişkin okul yöneticileri ödenek kalemleri esnetilmeli, ödenekler arttırılmalı ve büyük ölçüde uygun şekilde

belirtilmektedir. Ancak bunun daha esnek olabileceği, kalemlerin arttırılabileceği yönünde görüş bildirenler de vardır. Okul yöneticileri, temizlik personeli çalıştırmak için ödenek gönderilmesini, bütçe tertibi belirtilmeksizin gönderilmesini, ödenek kalemlerinin büyük oranda okulların gereksinimini karşılayan kalemler olduğunu, ancak bazı gereksinimlerin karşılanması konusunda uygun kalemlerde ödenek gönderilmediğini belirtmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kırtasiye, temizlik ve makine-teçhizat alımı ödenekleri ile spor malzeme alımı ödeneği gönderildiği ve ana harcama kalemleri olan bu başlıkların uygun olduğu, kalem sayısının artırılabilmesi, kaynakların etkili kullanımının sağlanabileceği, ödenek tertiplerinin çeşitlendirilmesi gerektiği, ödeneklerin okul yöneticisinin inisiyatifine bağlı olarak belirli oranlarda esnetilmesi gerektiği, daha anlaşılır sade kodlar kullanılması ve bir kalemde birkaç kez ödenek gönderilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Ödeneklerin yalnızca kırtasiye ve temizlik malzemesi olarak gönderilmesi, diğer gereksinimlerin yok sayıldığı izlenimi yaratmaktadır. Artan ödeneklerin, farklı alanlarda kullanılabilmesi için esneklik sağlanması, kısıtlamaların kaldırılması gerektiğini düşünmektedirler.

Okul yöneticilerine göre ödenekler büyük ölçüde okulların gereksinimlerine bakılmadan gönderildiği ileri sürülmektedir. Bunun yanında kısmen dikkate alındığı ve dikkate alındığını belirtenler de bulunmaktadır. Araştırmada ön plana çıkan görüşler temizlik malzemesi alımı için gönderilen ödenek yeterlidir, ancak kırtasiye malzemesi için gönderilen ödenek yeterli değildir. Yeterli miktar ve kalem olmamakla birlikte, gereksinimlerin karşılanmasına az da olsa katkı sağlamaktadır. Özelleştirilmiş kaynaklar sağlanması gerektiği ve harcama kalemlerinin çoğaltılması gerektiği öne sürülmektedir. Gereksinimlere uygun ödenek dağıtımı yapılmamaktadır. Ailelerin sosyo-ekonomik yapıları ve okul-aile birliğine yaptıkları katkılar, okullar arasında eşitsizlik oluşturmaktadır. Bu nedenle dezavantajlı yörelerdeki okullara pozitif ayrımcılık yapılmalı, eşitlik özendirilmelidir. Kırtasiye ve temizlik gereksinimleri, düzenli olarak karşılanmaya çalışılmaktadır. Ancak bunların dışındaki gereksinimler karşılanmamaktadır, harcama kalemlerinde mantıklı bir artışın olabileceği ileri sürülmektedir.

Bazı okul müdürlerinin ödeneklerde okulların gereksinimlerinin göz önünde bulundurulmadığı, gereksinimler dikkate alınmadan gönderildiği için tutarsızlıkların olduğu, genel gereksinimlerin karşılandığı ancak rutin gereksinimlerin karşılanmasına yönelik de ödenek gönderilmesi, kapı, pencere ve tuvalet tadilatı gibi kalemlerden de ödenek gönderilmesi, standart olarak kırtasiye, temizlik bakım onarım içinde olması gerektiği ileri sürülmüştür. Ancak bazı okul müdürleri, okulların gereksinimleri yönünde ödenek gönderildiğini, okulların gereksinimlerinin dikkate alındığını, ödeneklerin gereksinim duyulan

zamanda geldiğini, sorun yaşanmadığını düşünmektedir. Ödenekler, gereksinim analizi yapıldıktan ve talepler alındıktan sonra gönderilmelidir.

Okul yöneticilerinin ödeneklerin, okulların gereksinimleri için yeterli olup-olmadığı konusunda görüşleri, büyük ölçüde yeterli olmadığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticileri okullara gönderilen ödeneklerin yeterli olmadığını, yalnızca toner ya da fotokopi kâğıdını bile karşılamaktan uzak olduğunu, ödenek tutarları sorunu çözme konusunda çoğu zaman yetersiz kaldığı, ödeneklerin arttırılması gerektiğini, ödenek yetmediği için mevcut ödeneklerin 5-6 katı harcamayı okul-aile birliği kanalı ile yapmak zorunda kaldıkları, birçok kalemde eksik bulunduğu ve bunların okul-aile birliği tarafından karşılandığını belirtmektedir. Okul yöneticilerinden bazıları ise temizlik ve kırtasiye dışında eğitimin niteliğini artırmaya yönelik bir ödenek ayrılmadığını, gereksinimlerin büyük ölçüde karşılandığı ancak yeterli olmadığını, okul-aile birliği ve yardımsever kişilerin desteğine gereksinim duyulduğunu, belirli kalemlerde gönderilen ödeneklerin gereksinimi karşıladığı ama temel gereksinimler dışındakileri karşılamadığı, temizlik malzemeleri ve kırtasiye giderlerini bile karşılamadığını belirtmektedirler.

Ödeneklerin 2022 Aralık ayından beri gönderilmemesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri çalışmanın önerisinin verildiği 2023 Mayıs ayına kadar temel eğitim okullarından bazıları hariç genel olarak ödenek gönderilmemiştir. Bu konuda ön plana çıkan görüşler düzenli gönderilmesi, deprem kaynaklı olabileceği ve daha sonra gönderildiği yönündedir. 2023 Eylül ve Ekim aylarında temizlik ve kırtasiye ödenekleri gönderilmiştir. Bu konuda okul yöneticilerinden bazıları şöyle düşünmektedir: Ödeneklerin yılda bir kere gönderilmesi yerine üçer aylık dönemler halinde gönderilmesi daha uygun olacaktır. Ne zaman ne kadar ödenek geleceğini bilmemek, yöneticileri bilinmezliği itmektedir, okulları kendi başının çaresine bakmaya zorlamaktadır. Okulların gereksinimleri, kermeslerden, gezi ve sosyal etkinliklerden artan paralarla karşılamaya çalışılmakta, ödeneklerin her yıl gönderilmesi ve Eylül-Aralık aylarında düzenli olarak gönderilmesi, okullara düzenli ödenek sağlama, eğitimin niteliğini artırmak ve öğrencilere eşit fırsatlar sunmak için yaşamsal öneme sahip olduğu ve gönderilmeyen ödenekler ve düzensizliği öğrencilerin eğitime zarar verebileceği ve eşitsizlikleri artırabileceği belirtilmektedir. Bazı yöneticilere göre, okulların düzenli ödenek alamaması, yöneticilerin bütçe planlaması yapmasını zorlamakta, çalışmaları etkilemekte, ödeneklerdeki aksama Maraş-Antakya Depremi (6 Şubat 2023) nedeniyle yaşanmakta, ödenek gönderimindeki aksaklıklar okuldaki işleyişi sekteye uğratmaktadır. Bu nedenle ödenekler kesintisiz aktarılmalıdır.

MEB bütçesinden gönderilen ödeneklerin, okullardan talep alınmadan gönderilmesine

ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin genel olarak talep alınırsa gereksinimler daha çabuk karşılanacağı görüşü ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte zorunlu giderler için talep alınmamalı ve bütçe azlığından talep alınmıyor görüşleri de ileri sürülmüştür. Okul yöneticilerinin bazılarının görüşleri; özellikle temel eğitim okullarında mutlaka ödenek talebinin alınması, talep alınmadan gönderilen ödeneklerin yanlış malzeme alına neden olabileceği, gönderilen ödenekle ihtiyacın uyuşmadığı, ödeme kalemlerinin çeşitlendirilmesi gerektiği, ödenek merkezli alımlar yapıldığı ve ihtiyaçların tam karşılanmadığı, ödeneklerin genellikle kırtasiye ve temizlik malzemesi alımı için gönderildiği başka kalemde ödenek gönderilmesi için okulların talepte bulunması gerektiği ancak okulların ödenek talepleri reddedildiği belirtilmektedir. Yine önceden belirlenmiş bir bütçe planı, okul yöneticilerine geleceği öngörme ve kaynakları daha etkili bir şekilde yönetme fırsatı sunduğu bu planın okullar arası işbirliğini teşvik edebildiği ve kaynakların daha adil bir şekilde dağıtılmasına yardımcı olabildiği, temel ihtiyaçların ödenek talep edilmesini beklemeden gönderilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ödeneklerin miktarı belirlenirken dikkate alınması gereken ölçütlere ilişkin Okul yöneticileri oldukça farklı görüşlere sahiptir. Bu görüşlerden en çok vurgulanan görüş okulun durum ve ihtiyaçları olmuştur. Bunu derslik ve öğrenci sayıları ile ödenek talepleri görüşleri izlemektedir. Bu konuda, öğrenci sayıları, okulun gereksinimleri, başarıları, okulun konumu, kapasitesi, derslik sayıları, günlük gereksinimleri gibi pek çok etken sayılmaktadır. Bu konuda bazı yöneticiler şöyle düşünmektedir: Bütçe belirlenirken, okulların talebi, derslik sayısı, öğrenci sayısı, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin olup-olmadığı, destekleme-yetiştirme kurs merkezi olup-olmadığı, okul çevresinin nüfus yapısı, tüketim, yıpranma, bina büyüklüğü, coğrafi bölge, bulunduğu il, projeler, okul dışı etkinlikler/çalışmalar gibi kalemler için de ödenek ayrılmalıdır.

Okula gönderilen bütçenin yönetilmesinde, okul yöneticilerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin büyük ölçüde zamanla yeterli hale geldikleri görüşü ön plana çıkmıştır. Bunu yeterli görüşü ilerken yetersiz oldukları yönünde de görüşler bulunmaktadır. Bununla birlikte kervan yolda düzülür mantığı ile hareket edilerek yöneticilerin bu işi deneme yanılma ve ona buna sorarak öğrendikleri yönünde görüşler de oldukça fazladır. Bu konuda okul yöneticilerinden bazıları; okul müdürü ve müdür yardımcıları bir şekilde MYS sistemini kullanmayı öğrendikleri, harcama konusunda mal müdürlüğü de sıkıntı yaşandığı ve mal müdürlüğünün ödeneği harcatmamak için elinden geleni yaptığı, ödeneklerin kullanılması konusunda yöneticilerin bu konuda iyi bir eğitimden geçirilmesini gerektiği, okul yöneticilerinin yetersiz kaldığı konular olduğu, yeni bir uygulama olduğu için iş ve işlemlere

yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmesi gerektiğine ilişkin görüşler ifade edilmiştir.

MEB bütçesinden doğrudan doğruya okula bütçe gönderilmesi okul yöneticilerinin iş yükünün arttırdığına ilişkin görüşler oldukça yoğundur. Ancak okul yöneticilerinin iş yükünün artmasını ödenek gelmesinden memnun oldukları için çok fazla şikayetçi olmadıkları görülmektedir. Bununla birlikte iş yükünün arttığı ancak karşılığında yöneticilere ekonomik bir iyileştirme yapılmadığı, bitmeyen işlere yenilerinin eklendiği, evrak işleri ile uğraşmaktan eğitim öğretime zaman kalmadığı, özellikle gerçekleştirme görevlisinin sorumluluğunun iyice arttığı, okul yöneticilerinin bütçenin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlama, denetim ve hesap verebilirlik süreçlerini yönetme bakımından da sorumluluklarının arttığı, iş yükünü arttırdığı ancak okulları ekonomik açıdan rahatlatdığı için bu iş yükünü katlanır hale getirdiği yönünde görüşler belirtilmiştir.

Ödeneklerin, ilçe milli eğitim müdürlükleri yerine okul yönetimlerine gönderilmesini, bir yönetici dışında tüm yöneticiler “olumlu” karşılamaktadır. Bu konuda okul yöneticilerinin bazılarının görüşleri; ödeneklerin okul müdürlüğüne gönderilmesinin daha iyi olduğu, ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen ödeneklerden yeterince yararlanamadıkları, her okulun gereksinimleri ve önceliklerinin farklı olduğu ve böylece karşılanmaya çalışıldığı şeklinde görüşler bildirmişlerdir.

Öneriler

1. Okullara gönderilen ödeneklerin harcanmasıyla ilgili resmi prosedürlerin öğretilmesine yönelik okul yöneticilerine eğitimler düzenlenmelidir.
2. Okullara doğrudan gönderilen ödeneklerin, okulların gereksinim duyduğu alanlarda harcanabilmesi için okulların istemleri alınmalı, buna uygun ödenek gönderilmelidir.
3. MEB, ödeneklerin okullarca talep edilmesine öncelik vermelidir.
4. Okullara, temizlik ve kırtasiye dışında günlük gereksinimler için de (A4 kağıdı alınması, toner alınması, kırılan camın yenilenmesi vb) ödenek gönderilmelidir.
5. Okullara ödenek gönderilme sürecinde ölçütler, açık, şeffaf ve tarafsız olmalıdır.
6. Okul ödeneklerinin harcanmasında okul yöneticilerinin yeterliklerini arttırmaya yönelik etkinlikler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arabacı, İ. B. (2011). Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (35), 100-112.

- Ayrançöl, Z. ve Tekdere, M. (2014). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yapılan Eğitim Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-30.
- Çalcalı, Ö. (2009). *Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri ve Önemi (1990-2007)*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye’de Beşeri Sermaye ve İnsani Gelişmişlik. *Is, Guc: The Journal of Industrial Relations & Human Resources*, 12(1), 7-28.
- Eser, L.Y. , Genç, M. C. ve Güneş, T. (2021). Eğitim Harcamalarının Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Avrupa Birliği Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. *Vergi Sorunları Dergisi*, 44 (392), 30-42.
- Hüseyinov, Y. (2018). *Sosyal Refah Devleti Yaklaşımı Açısından Türkiye’de 1980 Sonrası Eğitim Harcamalarının Gelişimi: Türkiye-OECD Ülkeleri Üzerine Bir Karşılaştırma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurban, S. (2020). *Kamu Politikası ve Bütçe İlişkisi Bağlamında Eğitim Hizmetinin Niteliği*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü., Samsun.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2021), Milli Eğitim İstatistikleri, (<https://sgb.meb.gov.tr>).
- Özer, R. (2010). *Türkiye’de 1990 Sonrasında Yapılan Harcamaların, Bütçe Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, S. ve Suluk, S. (2019). *Türkiye’nin ve G7 Ülkelerinin Eğitim Politikalarının Karşılaştırılması: Kalkınma Sürecinde Eğitim Politikalarının Rolü*. Ankara: Gece Akademi.
- Saxton, Jim. (2000). Investment in Education: Private and Public Returns. *Joint Economic Comittee United States Congress*. (www.fsb.muohio.edu).
- Sipahi, B. B. (2021). Türkiye’de Yoksulluk Üzerine Sağlık ve Eğitim Harcamalarının Etkisi. *Social Science Development Journal*, 6(25), 64-74.
- Tuzcu, G. (2006). *Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını.